

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפ"ש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

שמיני - פ' החודש

כ"ה אדר

יום הולדת הרבנית הצדקנית נ"ע

גליון כט (תפח)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ידיך

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בי"ה. ערשי"ק פי שמינני, פרשת החודש, כ"ה אדר,
שנת תשמט ידך.

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

שיחות

- 5 מהו מקור הפתגם "וואס געדענקסטו".
השאלה ברשיי שמפרש ש"משכן משכן מרמז על ב' בתי מקדשות"
6 ולא על המשכן

לקוטי שיחות

- 7 סנהדרין בלשכת הגזית האם הוא בגדרי ביהמ"ק
9 "ונועדתי לך שם" אם הוא חלק בלתי נפרד מהמשכן
9 כהונת משה רבינו
11 ריח ניחוח אצל קרבן חטאת
11 האם סתימה מהני להכשיר נקב בריאה
12. סמכות נוסח מצבת הרמב"ם - שאדמו"ר מוהרי"צ ביקר שם.
13 בר כוכבא הי' בחזקת משיח או משיח וודאי (גליון)

אגרות קודש

- 14 הערה בא"ק חלק יו"ד

חסידות

14 הערות ומ"מ בתניא

נגלה

15 השלמה בדא"פ לשו"ע אדה"ז הלי לולב

16 תפלה בהרהור האם יצא או לא

שונות

16 החשבון ד"י"ב מיני בשמים שבשהש"ר (גליון)

17 בענין התרגום "הוי" אלקים באידיש (גליון)

היום יום

20 חסידים חשבו יום בואם לליובאוויטש ליום הולדתם

21 הערה בלוח היום יום

ש י ח ו ת

א. במשיחות שי"פ ויקרא פי זכור ש.ז. הערה 29 הובא סיפור מכ"ק אדמו"ר מהור"י, שמזמן לזמן הי' שואל אותו אביו כ"ק אדמו"ר נייע "וואס געדענקסטו", ומציין לזה: "ראה ספר התולדות אדמו"ר מהור"י ח"א ע" 14. ושי"י".

ויש להעיר, שבסי' התולדות שם נסמן רק ספר המאמרים תשי" ע" 265, ולכאורה מתאים לציין גם התחלת הענין של "וואס געדענקסטו" - סה"מ שם ע" 262. הובא גם בהוספות לספרי המגיד (מגיד דבריו ליעקב וכו') ע" 30, סי' ס.

וכן יש להעיר מחילוק הפתגם מכמו שהוא מסופר בסה"מ תשי" ע" 262, שהוא מחולק מכמו שמסופר בהמשך השיחה - סה"מ שם ע" 265.

על ע" 262 הובא: "כ"ק רבינו הזקן האט מקבל געווען מרבו הרב המגיד ממעזריטש, וואס ער האט מקבל געווען מרבו מורנו הבעש"ט, דעם ווארט: וואס געדענקסטו?" עכ"ל.

ועל ע" 265 הובא: "דער ווארט וואס געדענקסטו? איז מקובל פון זיידען הצדיק ר' ברוך - דער פאטער פון אלטען רבין - וואס דער בעש"ט האט דאס ביי אים געפרעגט. בעת די ערשטע יאהרצייט פון בעש"ט. האט דאן דער מעזריטשער מגיד אויך געפרעגט ביי אלע זיינע תלמידים וואס געדענקסטו? און אזוי האט געפרעגט הוד כ"ק רבינו הזקן ביי זיינע תלמידים", עכ"ל.

ולכאורה, בפעם הא' אומר שאדה"ז קיבל הפתגם מהמגיד שקיבלו מהבעש"ט, ובפעם הב' אומר, שהפתגם מקובל מאביו של אדה"ז ר' ברוך, שהבעש"ט שאלו וואס געדענקסטו.

והנה, בפשטות אינו קשה כלל, די"ל דשניהם אמת, אדה"ז קיבל הפתגם מהמגיד שקיבלו מהבעש"ט, וגם אביו של אדה"ז מסר שהבעש"ט שאלו בין שאר תלמידי הבעש"ט, וואס געדענקסטו.

עדיין יש להעיר, שיש פתגם דומה לזה (בשיחות כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ), שפעם בעת התוועדות באמצע ניגון שהי ידוע שניגנו אצל אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, פנה אדמו"ר מהור"י"צ צו אן עלטערע חסיד שהי גם חסיד של אדמו"ר מהורש"ב לפני ההסתלקות, ושאלו: "געדענקסט", וענה החסיד: "איך געדענק", והמשיכו לנגן אותו ניגון בבכי וכו'.

ואבקש מקוראי הגליון לציין המקור לזה.

התי משה מאשקאוויץ
- תות"ל 770 -

ב. מה שהעיר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דשי"פ פקודי על רש"י שאעי"פ ש"משכן" ו"פקודי המשכן" קאי רק על "משכן משה" ולא על הבתי מקדשות ועוד שהמשכן אינו עולה אפילו בחשבון בבתי מקדשות ומ"מ מפרש רש"י בפשטות ש"משכן משכן מרמוז על ב' בתי מקדשות" ולא על המשכן? וכ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף "שצריך ביאור בזה בין שאר הדברים".

רצוני לבאר קצת - ממה שהובא בספרי פ' נשא "רבי אומר וימשחם ויקדש אותם למה נאמר והלא כבר נאמר וימשח ויקדש אותו מה ת"ל וימשחם מגיד שבמשיחה של אלו הוקדשו כל הכלים לעתיד לבא" עכ"ל. "ומבאר החתם סופר (שבועות א) שמוכח מהספרי דלא בעי בכלים משיחה לדורות שמשיחת משה רבינו ע"ה הקדיש כל הכלים דלעתיד ע"י עבודה שלהם נעשה כאלו נמשחו ע"י משה ע"ה" וע"כ אפ"ל שיכולים ליחס הב' בתי מקדשות כמו המשכן למשה רבינו, וזוהי קשר גדול יותר ממה שכמה מכלי המשכן נשתמשו בהם בביהמ"ק שלפי חת"ס נעשה מחדש המשיחת כלי המקדש בב' בתי מקדשות בעת עבודה שלהם ע"י משה רבינו ממה שנמשחו במשכן משה.

ועוד אפ"ל דעיקר הדין של בנין ביהמ"ק למדין ממשכן שניא וביום הקים את המשכן (במדבר ט) ואמר אביי מנין שאין בנין ביהמ"ק בלילה וכו' ביום מקימו בלילה אין מקימו (שבועות טו ע"ב) ורש"י מביא (במס' ר"ה ל ע"א) וז"ל וא"ת היכי משכחת לה דאיבני (ביהמ"ק) בחמיסר ביי"ט

ודאיבני בליליא והאקיייל (במס' שבועות דף טו ע"ב) דאין בנין ביהמ"ק לא ביו"ט ולא בלילה - הני מילי בנין בידי אדם אבל בנין העתיד לבא בידי שמים הוא עכ"ל רש"י ז"ל.

וע"כ ראינו שלפי שיטת רש"י והסברתו שדוקא הדינים של ב' בתי מקדש שנבנו ע"י אדם הן בבנין והן בכלי המקדש נלמדו מהקמת המשכן לענינו, שכמו במשכן אין בנין בלילה כך בנין המקדש אסור בלילה ולגבי המשחת כלים כאילו נמשחו ע"י משה רבינו וזוהי פירוש רש"י בפי פקודי "המשכן משכן" - "רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל" (רש"י פקודי) דהיינו שכל פרטי ודקדוקי בנין המקדשות נתמשך מהקמת משכן משה וזו רק בבתי המקדשות שנבנו בידי אדם ובשביל עונותיהן של ישראל שחורבו משא"כ במקדש שלישי שנבנה לעת"ל בידי שמים אז בעצם דיני בנין וכו' נשתנו עד שבנין ביו"ט ובלילה וד"ל.

הרב שלמה אלעזר ווילליגער
- רב דביהמ"ד מרי"ה -
ברוקלין נ.י.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ג. בלקו"ש פי' צו (סעי' ו') כתב דיש מקום לעיון אם גדר העבודה (השמוש דכהונה) דמשה במשכן הוא ענין בפ"ע, או שהוא חלק מהענין ד"ינועדתי" שהי' במשה, ואינו ענין בפ"ע, וי"ל שתלוי אם "ינועדתי" נעשה לחלק בלתי נפרד מגוף המשכן, או - כיון שגדר "אוהל מועד" ע"ש "ינועדתי לך שם" הי' גם לפני הקמת המשכן (באהלו של משה) ולאידך בבתי מקדשות (מקדש ראשון ושני) לא נאמר שענינם הוא "ינועדתי לך שם" שעל ידם בא דבר ה' אל הנביא [שבתנאי הנבואה מצינו רק שהיא בארץ ישראל דוקא, אבל לא שהיא מוגבלת למקדש (עזרה וקד"ק) כו'] לכן גם במשכן הן גדרים שונים: (א) משכן שהיא לעבודת ה' בו, (ב) בתור "אוהל מועד" - שבו שומע משה דבר ה' אל ישראל עיי"ש, ובהערה 55 כתב דהא בי"ד יושבין בלשכת הגזית ומשם הוראה יוצא לכל ישראל,

פשיטא דאין לומר ע"ז שהוא המקום ד"ונועדתי" שהקב"ה מדבר עם ישראל, ועוד י"ל דזה אינו מדיני וגדרי ביהמ"ק, אלא דין בסנהדרין כי סנהדרי גדולה צריכה להיות סמוכה לשכינה וכו'.

ויש להעיר בזה במ"ש בלקו"ש פ' תרומה תשמ"ז שביאר כוונת הזוהר ירושלם... אסחרא לחר הבית כו' ואינון עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין כו', דהזהר לא נחית כלל לבאר העשר קדושות שבמקומות אלו, כ"א לעצם החפצא דמקומות אלו, דחלות שם הר הבית תלוי בחפצא ד"עזרות ישראל", וכן בנוגע לעזרות, דחלות שם עזרות תלוי בגדר דלשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין, דאי"ז רק נתינת סימן על מקומה דלשכת הגזית, אלא שזהו נתינת טעם הנוגע לחלות דינה בתורת מקום לשכת הגזית דעזרות סחרים ותלויין בו, עיי"ש.

משמע לדעת הזוהר דהסנהדרין בלשכת הגזית הוא אכן נוגע בדיני וגדרי ביהמ"ק, דחלות שם עזרות תלוי בגדר דלשכת הגזית כנ"ל. ועיי סנהדרין נב, ב. בזמן שיש כהן יש משפט בזמן שאין כהן אין משפט, וברמב"ם (הלי סנהדרין פי"ד הי"א) כתב וז"ל: אין דנים דיני נפשות אלא בפני הבית והוא שיהי' בי"ד הגדול שם בלשכה שבמקדש כו' ומפי השמועה למדו שבזמן שיש כהן מקריב ע"ג המזבח יש דיני נפשות והוא שיהי' בי"ד הגדול במקומו עכ"ל, וכתבו באחרונים דמהרמב"ם נראה דבי"ד במקומן וכהן הוה חדא דינא שכללם יחד בהלכה אחת, ועוד שהתחיל אין דנין דיני נפשות אלא בפני הבית והוא שיהי' בי"ד הגדול שם בלשכה, דמשמע מזה דישיבת בי"ד הגדול שם הוי תנאי בשם **מקדש** - לענין דיני נפשות, דדין דהמקום גורם הוא דין במקדש, ולא חשיב לפני הבית אם אין בי"ד הגדול במקומן, כי ישיבת בי"ד הגדול בלשכת הגזית אינו רק הכשר בהבי"ד, אלא דהוי קיום המקדש, וראי' לזה מהמשנה סוטה מט, א, דמשגלתה סנהדרין בטלה שמחת בית המשתאות, וזהו אחד הגזירות שעשו על חורבן הבית, הרי חזינן דביטול הסנהדרין הוי מקצת חורבן, ולפי"ז י"ל דמה דבעינן בי"ד הגדול במקום המקדש, וכן הא דבעינן כהן העובד לדון דיני נפשות, הכל הוא דין אחד דיסודו הוא דבעינן שלימות במקדש, וזהו עיי' בי"ד הגדול וכן כהן

העובד, וע"י בסי ברכת יצחק סנהדרין סי' ל' בכ"ז, דלפניי?
אפ"ל דהסנהדרין בלשכת הגזית הוא ג"כ בדיני וגדרי
ביהמ"ק.

*

ד. ב) לכאורה יל"ע, דהן אמת דבמקדש ראשון ושני לא
נאמר שענינים הוא שעל ידס בא דבר ה' אל הנביא כני"ל, אבל
הלא עצם הענין ד"ונועדתי לך שם" הי"ז ענין העיקרי
בביהמ"ק, דע"י הארון ישנה חשראת השכינה וע"י"ז הוא "בית
לה"י, וראה לקו"ש חכ"א פ' תרומה (ב) בארוכה דכיון
שהארון הוא הפועל הענין דונועדתי וגוי וע"י"ז נעשה בית
לה', לכן הארון הוא חלק מעצם בנין הבית ואינו נחשב לכלי
עיי"ש בארוכה, ולכן סב"ל להרמב"ם דגם כשנגזו הארון הי"ה
נמצא במקומו ויכול לפעול הי"ונועדתי", וראה גם לקו"ש ח"ד
ע' 1346 בענין זה, נמצא דהענין ד"ונועדתי" ודאי הוא חלק
העיקרי שבביהמ"ק אלא דבהמשכן הי' זה גם ע"י דיבור למשה,
אבל לכאורה זהו רק פרט בצורת האופן דונועדתי שבמשכן הי'
ג"כ דיבור למשה, אבל מכיון שעצם הענין דונועדתי הו"ע
עיקרי בביהמ"ק וכו' אי"כ לכאורה י"ל דגם הדיבור למשה הוא
חלק בלתי נפרד מגוף המשכן.

*

ה. ג) בסע"י ו' נתבאר שלשיטת רש"י בפירושו עה"ת לא
נפרד משה ממעלתו שהוא מקבל התורה מעת מ"ת בהר סיני, וגם
בז' ימי המילואים ששימש משה הי' זה פרט בכללות ענינו
מקבל דבר ה' מאת הקב"ה עיי"ש, ונמצא שזהו כפי הדיעה
בגמ' שלא נתכחן משה אלא בז' ימי המילואים בלבד עיי"ש.

ויש להעיר מהא דזבחים יט, ב, אמר ריב"ח כל כיוור שאין
בו לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו שנאמר ורחצו
ממנו משה אהרן ובניו, וברש"י שם כתב דאעפ"י שלא שמשו
בבת אחת (דמשה שימש בז' ימים ואהרן ובניו ביום השמיני)
מ"מ קרא להכי מדרש עיי"ש, והקשה שם בהגהות הנוב"י (נדפס
בסוף הגמ') וכן הקשה בצאן קדשים שם ובשו"ת ושב הכהן
זבחים שם, דזה סותר למ"ש רש"י בפ' פקודי (מ, לא) דביום

השמיני למילואים הושוו כולם לכהונה, וא"כ ביום השמיני שמשו כולם בבת אחת? וע"י גם שטמ"ק שם שהקשה קושיית רש"י, ותירץ דביום השמיני שמשו בבת אחת.

ותירץ בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' לה) דרש"י בחומש סב"ל דמשה שימש כל מ' שנה בכהונה גדולה ולכן פירש"י דביום השמיני הושוו כולם, אבל למ"ד דלא הי' כהן גדול לא שימש רק בז' ימי המילואים, ולכן פירש"י בש"ס כהן מ"ד, ושפיר הקשה דלא שמשו בבת אחת עיי"ש בארוכה, ולפ"י יוצא דרש"י בפירושו עה"ת סב"ל כהדיעה שהי' כה"ג כל הארבעים שנה כנ"ל, אבל אפ"ל לפי השיחה דלפי פשט"מ שימש בפועל גם ביום השמיני מצד פרט בכללות ענינו שהוא מקבל התורה מאת הקב"ה, משא"כ לפי הגמ' סב"ל לרש"י דלהך מ"ד שימש רק בז' ימים ולא ביום השמיני. (וע"י רא"ם שם בפי פקודי, אבל בבית יצחק שם הקשה עליו דזהו לא כחד מ"ד).

ולפי מה שנתבאר דלכו"ע הי' משה רבינו בקדושת כה"ג בכל משך הארבעים שנה, אלא דלחד מ"ד הי' זה חלק מענינו בתור מקבל התורה וכו', לכאורה יליע בהא דמובא בסעי' ב' מלשון רש"י בע"ז לד, א, דעפ"י הדיבור שימש דקאי גם שעצם השימוש הוא עפ"י הדיבור שלא הי' בזה גדר כהונה, הנה לפי הנ"ל דגם למ"ד זה, הי' משה בקדושת כה"ג כל המ' שנה, א"כ למה צריך היתר מיוחד דעפ"י הדיבור, ואפשר לפרש דאף דבכלל לא שימש מצד שהי' טרוד וכו' מ"מ כאן מצד הדיבור הוצרך לשמש, וע"י גם ברש"י יומא ג,ב, בד"ה עבודה תחילה כו' דיום שמיני למילואים הי' עבודה תחילה במזבח החיצון, ואם בשביל ששימש משה בז' ימי המילואים אין קרויה עבודה אצל כהנים שהוא בלבוש בגדי כהונה ושל משה בחלוק לבן שלא הוכשר אלא לשעה עכ"ל, ולכאורה אם מצד ענינו של משה אי"צ בגדי כהונה כיון דזהו פרט ממעלת משה שהי' מקבל התורה וכו' א"כ למה לא הוכשר אלא לשעה, הרי משה הי' יכול תמיד לשמש בלי בגדי כהונה? וילייע בכ"ז עוד.

הרב אברהם יצחק ברוך געליצקי
ר"מ בישיבה

ו. בלקוי"ש פי ויקרא חוסבר ענינו המיוחד דקרבתות - שע"י נפעל הענין "שאמרתי ונעשה רצוני". ובסעיף וא"ו מוסיף ביאור בזה שנאמר "ריח ניחוח" (שפירוש "ניחוח" הוא "נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני") רק בקרבנות עולה, מנחה ושלמים, ולא אצל חטאות, כי מכיון שבקרבן חטאת מקבל אדם המקריב הנאה מזה שמתכפר חטאו, הרי אין לומר שזהו ענין הגורם "ריח ניחוח לה" (נח"ר לפני כו'), כי עיקר הבאת קרבנות אלו אינו צורך גבוה, אלא בשביל האדם עצמו, שיתכפר לו עונו.

ובערה 41 (המוסב על זה שבקרבן חטאת לא כתיב "ריח ניחוח", כנ"ל): "אלא שלפ"ז גם בחטאת יחיד לא הול"ל "ריח ניחוח". ואכ"מ.

ואולי י"ל בזה, שיש בזה דיוק נפלא:

בשאר חטאות ואשמות כתיב: "וכפר עליו הכהן מחטאתו" - הן אצל קרבן נשיא, והן לקמן אצל קרבן עולה ויורד, ואפילו אצל קרבן חטאת יחיד, כשהתורה כותב "ואם כבש יביא קרבנו" (לא "עז" כבפרשה שלפנ"ז), כתיב (ד, לה): "וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו".

מיהו אצל קרבן חטאת יחיד המדובר בהשיחה, ששם כתיב "לריח ניחוח לה" - הנה אף שכתוב "וכפר עליו הכהן ונסלח לו", מ"מ לא כתיב "מחטאתו" [אף שלאח"ז, באותו הקרבן (אלא בסוג-מין אחר (כבש) "מחטאתו")]. והלא דבר הוא!

הרב שלמה יוסף ארמון
- תושב השכונה -

ז. בלקוי"ש חכ"ז ע" 308 ואילך (מכתב לרגוציובי) מביא ביאור הר"ן (חולין מו, ב ד"ה היינו רבותייהו) בדברי רש"י (שם) שזה שסתימה מעלייתא מהני להכשיר נקב בריאה הוא משום שהנקב שיכול להסתם ע"י סירכא לא נטרף מעולם, ומקשה ע"ז מזה שנקב בריאה הסמוך לצלע אם נסתם ע"י בשר כשר ואם ע"י עצם טרפה, ולכאורה זה אינו תלוי בנקב "אם

יהי סריך בצלע או בין הצלעות והסירכא נעשית לאח"ז",
וכותב ע"ז בזה"ל "וכיון דאינו תלוי בנקב א"א לומר בזה
סברת הר"ן או להכניס זה בגדר בירור למפרע".

ויש להבין מה הם ב' האופנים, דלכאורה סברת הר"ן היא
היא שסירכא כשרה הוי בגדר "בירור למפרע".

שם בהמשך הענין כותב: "ואולי יש לתרץ דשם קאי על
הפסוק, וטרפה האמורה בתורה היא דרוסה .. וא"כ י"ל דקים
להו לרבנן דא"א למצוא לדרוסה רפואה וטריפה אין לה היתר
פירושו אין במציאות . . . ובזה יתורץ ג"כ מנה"מ דטרפה
גופא אין לה היתר כו"ל".

ואולי לפי דרך זו יש לומר עוד פירוש, דהכתוב לפי
פשוטו קאי ב"בשר", היינו לאחר שחיטת הבהמה, ואז אין לה
במציאות אפשרות להחזירה להכשירה.

ולא באתי אלא להעיר.

הרב ירחמיאל זלמנוב
- ברוקלין נ.י.

ח. בילקוטי שיחותי כרך כו ע' 26 הע' 1: "כ"ה [= תאריך
פטירת הרמב"ם בכ" טבת] . . . בנוסח המצבה (שהוקמה לפני
כששים שנה לערך) ועוד".

בהזמנות נוספת (!) ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א כי עובדת
כתיבת התואר "ממשה עד משה לא קם כמשה" על נוסח המצבה
שביקרו לידה גדולי-ישראל ושתקו כו' הו"ל כהודעה וכו',
ויש לכך תוקף מיוחד (התוכן לפי הזכרון ויתכן כי לא
דייקתי בפרטים!).

בשעת מעשה הסתפקתי למי הכוונה בגדולי ישראל כו'
שביקרו שם וכו'?! ועתה מצאתי ב"יומן - רשמי בקורי כ"ק
אדמו"ר (שליט"א) [מהור"צ נ"ע] מליובאוויטש בארץ
ישראל, מני"א תרפ"ט, בעריכת הר"ש גליצנשטיין ע' יב
בסקירת הביקור בטבריא, נרשם וזה"ל:

"כק"ש סר להציונים . . השליה ותרמב"ם. ע"י קבר הרמב"ם ז"ל התבונן כק"ש כשעה קלה [וכשיצא אמר: "והחי יתן אל לבו, צריך לתת אל הלב שהחיים שאדם חי יהיו חיים נצחיים כמו שצדיקים במיתתן קרואים חיים, לזכות לזה אפשר רק ע"י - היום לעשותם"].

וסרו כל הספיקות!

הרב מרדכי מנשה לאופר
- אשדוד אה"ק -

ט. בגליון כ"ז (סעי' טו) הביא התי' ח.א. ש"י ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות "בר כוכבא", שזה שאמר עליו ר"ע שהוא המשך המשיח אף שלא מצינו שהי' "הוגה בתורה וכו"ו" הוא משום שזה הי' "בתחילת תקופת הגילוי שלי", ומשמעות הענין, שהי' בתחילת גילוי בתור "בחזקת משיח", כי אם הכוונה ל"משיח ודאי" הרי אי אפשר לומר שכבר הגיע לתחילת מצב זה טרם היותו "הוגה בתורה וכו"ו".

ולהעיר, שבלקו"ש חכ"ז ע"י 199 הערה 69 מפורש שדברי ר"ע על בר כוכבא היו שהוא "לא רק בחזקת משיח". ואולי בלקו"ש שם ס"ל ש"בר כוכבא" כן הי' "הוגה בתורה ועוסק במצות וכו"ו".

בלקו"ש שם הערה 68 ושוה"ג שם מפרש שזה שהי' ר"ע נושא כליו של בר כוכבא אינו שייך לזה שאמר עליו שהוא משיח אלא הוא בשביל פקו"נ וכו".

ולכאורה לפ"ז צ"ב מדוע הביא זה הרמב"ם כאן? ולהעיר שבפנים השיחה שם (ס"ד) מפרש באופן אחר.

הרב י. שאנאוויטש
- תושב השכונה -

א ג ר ו ת ק ו ד ש

באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק יו"ד שנייל לאחרונה יש להעיר על כמה ציונים שהחסיר העורך: ע"י יג, אודות הספר מנחת סולת להרד"צ זעהמאן ששלח הר"פ הירשפרונג לכ"ק אדמו"ר שליט"א יש להוסיף שהנייל הוא אביו זקינו של הר"פ הירשפרונג, שהדפיס הספר מנחת סולת מחדש וכנראה ששלח העתק אחד לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

ע"י צט, אודות כתיי אדמו"ר האמצעי בטח לקח ממה שנדפס בהתמים (בענין ההצעה ע"ד יסוד מושבות) יש לציין חוברות ב ע"י יח [112] באג"ק שלו ע"י שיג.

שם, אודות צילום ממכתב רבינו הזקן להר"מ מייזליש אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר שלחו בתור מתנה לחסידים ואניש בקשר עם חתנתי יש לציין אג"ק כ"ק אדה"ז ע"י פ.

הרב יהודה לייב גורן
- ירושלים עיה"ק -

ח ס י ד ו ת

יא. מועתק בזה הערות מאדמו"ר הכ"מ ע"ה ז"ל מה שרשם על גליון התניא שלו. מכיון שבימים אלו - כמתאים לשיעורי חתיית - לומדים פרק לח לכן נעתקו במיוחד ההערות ההערות לפרקים אלו.

פרק לח

(דף נ, א): "רק להמשיך אור לתקו" - תניא פלי"ז (ע"י

- כ"ה אדר ה'תשמ"ט -

"נפש כל חי ורוח כל בשר איש ונשמת כל אשר רוח חיים בו" - נ"ל כנגד נר"נ שבנשמה - הערת המעתיק].

"כל אשר רוח חיים באפיו" - ראה בראשית ז, כב.

"וה' מחי את כולם" - ראה נחמ" ט,ו. שער היחוד והאמונה פ"ב.

(דף נא, א): "יראה עילאה" - ראה לקמן פמ"ג. אגה"ק ספ"ו.

"קיום התורה והמצוה" - ראה לעיל פ"ג.

"בהתגלות לבו" - ראה לעיל פט,ז.

(דף נא, ב): "ופחד ה' בלבו" - ראה לקמן פמ"א.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ר"מ במתיבתא -

נ ג ל ה

יב. בשו"ע אדה"ז הלי לולב סי' תרמ"ו (סעי' ו') הדין בדיני הדס, וז"ל:

"ובמדינות אלו שאין הדסים כשרים מצוין נוהגין לברך על הדס שאין בו גי עלין בקנה אי אלא הן גדלים שנים ע"ג שנים ויש שלמדו עליהם זכות שלא אמרו שכל הדס שאין בו גי עלין בקן אי ה"ז הדס שוטה אלא כשעלה הגי" - וכאן נשמט קטע שצויין עליו "חסר".

ולפענ"ד צריך להיות ההמשך כדלקמן:

יוצא למטה מהבי ועולה ורוכב ע"ג הבי, אבל אם הם גדילים רק שנים על גבי שנים, או שהעלה הגי הוא למעלה

מהם אפשר שהוא כשר, ואף שיש הפוסלין גם כשהעלה הגי
למעלה מהבי מ"מ אין לתמוה כ"כ על המנהג במדינות אלו
סמכו על המכשירין לברך על הדסים אלו, ובפרט בשעת הדחק
כשא"א למצוא הדס אחר.

ובמ"מ: מהרי"ק שורש מ"א.

הרב שמואל מ. שניאורסון
- ירושלים עיה"ק -

יג. בשו"ע אדמוה"ז סימן ק"א סעיף ד' פסק שהמתפלל בליבו
ולא הוציא בשפתיו לא יצא שהרחור אינו כדיבור. עכ"ל.
(ובסימן צ"ב סעי' ז' חוסיף שזקן וחולה שא"א להם כו' טוב
עכ"פ שיחרהר שנאמר אמרו בלבבכם וכו') ומקור הלכה זו הוא
במ"א סימן ק"א ס"ק ב' דמוכ"ח דק"ל דהרחור לאו כדיבור
דמי דאלי"כ ה"ל לתקן שבעל קרי יחרהר בלבו התפלה ע"ש.

וצ"ע דבסימן קפ"ה סעיף ג' לגבי ברכת המזון מביא
אדה"ז כל הדיעות ומסיים וי"א שכל הברכות אפי' בהמ"ז
יוצא אדם י"ח בהרחור בדיעבד ... והעיקר כסברא הראשונה
מ"מ בשאר ברכות שהן מד"ס יש לסמוך ע"ז בשעת הדחק ולצורך
גדול עכ"ל.

וא"כ יש להבין למה לא הביא אדה"ז דיעה זו לגבי תפילה
לסמוך עליו בשעת הדחק ולצורך גדול.

הרב מיכאל גורארי
- סידני אוסטרלי -

ש ו נ ו ת

יד. בגליון כז (סי' י"א) העיר הרב ב.מ.ש. אודות מנין
י"ג מינג בשמים שבפסוקי שיר השירים (ד, יג-יד).

וראיתי להעיר בזה: (א) לפי פשוטו "פרדס רמונים עם פרי מגדים" הוא **דבר אחד**; פרדס של עצי רמונים שיש עליהם פירות בשלים; וגם "כפרים עם נרדים" י"ל שהוא דבר אחד לפי פירוש הראב"ע ש"כפרים" הוא "לשון רבים מן אשכול הכופר", ולפי זה היינו אשכולות מלאים עם "נרדים". ולאידך גיסא, מ"ש "כל עצי לבונה" י"ל שזהו **שלשה**, כי "עצי לבונה" לי רבים הרי "מיעוט רבים שנים" וכשנוספת תיבה כל הרי שלשה; וכן "כל ראשי בשמים" אלא שעדיין יש לעיין בפרטי מנין מספר י"ג וההתאמה עם דברי הרמב"ן.

הרב מ"מ גאלדבערג
- תושב השכונה -

טו. בהמשך למ"ש בגליון כב (תפא) על דברי הרב ש"פ ב. ש"י בנוגע לתרגום "הי אלקים" בסי "בן חמש למקרא" - הנה כפי ששערתי מראש שהרב הנ"ל יאריך בפלפולים ודקדוקים כו' להצדיק את עצמו, ועל כן כתבתי מראש שאין בדעתי להכנס עמו בווכוחים (אלא להשאיר לקוראי הגליון לבחור ולשפוט עם מי הצדק) - **ודברי לא אשנה**. אך היות שמכל אריכות דברי הרב הנ"ל לא ברור אצלי אם הבין את דבריי לנכון, וחוששני שלא כתבתי בבהירות מספיקה, ויתכן שגם אחרים מקוראים החשובים לא הבינו את דבריי, לכן אכפיל עוה"פ מה שכתבתי (וכנ"ל, לא באתי כאן להשיג על תשובות של הרש"פ רק לחזור על דבריי הראשונים).

בי שאלות העיקריות של הרש"פ היו: (א) מדוע בכל פעם מתרגמים "אלקים" - "ג-ט", ואילו כאשר נאמר "הי אלקים" שינו לתרגם "ג-ט דער האר". (ב) כיצד יכולים לתרגם אלקים "דער האר", היפך תשובת רעק"א שלא ניתא לי מה שמתרגמים שמות הקדושים.

וע"ז כתבתי שחדא מתורצת בחברתה, שאכן **בכל מקום** לא תרגמו "אלקים" לפי פירושו מלשון שופט, מרות, מדת הדין וכו' - אפילו במקומות שרשיי פירש כן שם אלקים - וזה אכן בהתאם לשיטת רעק"א!

כלומר: אפילו במקומות שרשיי כותב ש"אלקים" ענינו מדת הדין או לשון שופט וכיו"ב, אין כוונתו שכן צריכים לפרש ולתרגם הכתוב, אלא רשיי מבאר לנו, שמדוע נקט הכתוב כאן שם זה של הקב"ה ולא שם אחר, שזהו מפני שיש כאן ענין של "מדת הדין" או "שופט" וכיו"ב. ולדוגמא: כשנאמר "ברא אלקים", שפרשיי שבתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין כו', הרי פשוט שאין מתרגמים "ברא אלקים" - "מדת הדין האט באשאפן". . אלא מתרגמים "ג-ט האט באשאפן", כי הבריאה היתה ע"י הקב"ה, אלא הטעם שנקט שם אלקים, כי עלה במחשבתו יתי לברוא ע"י מדת הדין שלו].

אמנם, שאני הדבר כשנאמר "ה' אלקים", שאז, לפי פרשיי, כפל הלשון מכריח לתרגם "ה' שהוא אלקים", ומהו הפירוש של "ה' שהוא אלקים"? [נשחרי אא"פ לתרגם "ג-ט וואס ער איז ג-ט", דמאי קמ"ל?], ע"ז מפרש רשיי שאלקים לשון מרות כו', דהיינו שהשם הראשון (ה') הוא שם העצם, ואילו "אלקים" (שכאן פירושו "שהוא אלקים") היינו פעולה ותואר מסויים באלקות, מרות ושופט, ולכן נהגו המלמדים לתרגם "ה' אלקים" - "ג-ט דער האר".

וברצוני להבהיר:

(א) אין כוונתי ב"שם העצם" להמבואר בכ"מ שרק שם הוי" הוא שם העצם - אלא כוונתי ששם הראשון כאן הוא שם וסימן על אלקות מבלי לכוין לפעולה מיוחדת וכו'. ויש להדגיש, שע"ד הפשט, ענין זה ב"שם העצם" הוא גם בשם אלקים, שבדרך כלל כשנאמר "אלקים" לא נחית רשיי לפרש השייכות למשפט או דין (כ"א רק במקומות ספורים פרשיי השייכות לדין או משפט), כי לפי פשוטו של מקרא אין צריכים (בדרך כלל) להכנס בפירוש השמות, ואלקים הוא שם של הקב"ה. ורק בנדו"ד שנאמר "ה' אלקים" שפירושו "ה' שהוא אלקים", הנה כאן מוכרחים לפרש (גם ע"פ פשט) ש"אלקים" אינו (רק) שם של הקב"ה, אלא הכוונה לפעולה מסויימת של הקב"ה.

(ב) כאן המקום להודות לרשיי על טעותי, ששאלתי איך לדעתו צריכים לפרש כפל הלשון "ה' אלקים"? ובצדק ענה שיכולים לתרגם "ג-ט ג-ט", כמ"ש ה' ה"י ב"יג מדות

הרחמים. אלא שזה אינו משנה כלום לגבי הלשון "ה' אלקים", שרשיי כותב בפירוש שפירושו "ה' שהוא אלקים". משאי"כ בייג מדות הרחמים שהכפל הוא ע"ד הכפל "ויאמר אברהם אברהם" וכיו"ב, שזהו לשם חיבה או מטעמים אחרים. ואכ"מ.

בקיצור: שיטת המלמדים בנוגע לתרגום השמות היא בהחלט בהתאם לשיטת רעק"א שבכלל אין לתרגם שמות הקדושים, משאי"כ כאן כשנאמר "ה' אלקים" שאני. ואין תשובת רעק"א תחי"י. אבל כפי שדבריו הועתקו ע"י הרש"פ לא נזכר כלל שמדובר גם בתרגום הלשון "ה' אלקים", וא"כ אא"פ להביא רא"י כלל לעניננו - אם יש שינוי בין כל המקומות שנאמר "אלקים" סתם, למקומות שנאמר "ה' אלקים".

והנה כשם שלא אכנס לשקוי"ט בנוגע לתשובותיו של הרש"פ ש"י בד"ת, הנה כמו"כ אין בדעתי לפלפל עמו בשאר שקוי"ט שלו שאין שייכים לגוף הענין שרובם הם סתם זלזולים כ"ו. אבל מצד והייתם נקיים גוי חייב אני להגיד, שלא היתה בכתבתי שום ענין של "כבוד עצמו הוא דורש", כי אינני מהמלמדים הנקובים על ספר הנ"ל ואין לי כל שייכות עמהם, אלא בראותי שאחד בא לבטל כלאחר יד שיטת התרגום של מלמדי אניש שיחיו, עיינתי קצת בהענין וראיתי שדבריו נכתבו שלא בעיון כלל אלא כתיבתו היתה בבחינת "ראה את המציאה ונפל עלי".

ורק מטעם זה סיימתי את דבריי עם בקשה ממנו להודות אם ראה את דברי רש"י בפי בראשית (שכן צריכים לפרש ה' אלקים" בכל מקום) אם לאו. כי מובן ופשוט, שאינו דומה כלל מי שעיי"ן היטב בדברי רש"י ומ"מ בא לידי מסקנתו (אף שלא טרח בכתבתו בפעם הא' להאריך בכל פרטי השקוי"ט), לנדון הפכי, שבתחילה החליט מה שהחליט מבלי לעיין היטב בהענין, ורק לאחר שהראו לו את דברי רש"י על אתר, מתחיל לדקדק ולפלפל בפלפולים של כ"ו אך ורק להצדיק את דבריו. שברוך כלל יודעים מאין נובע סברות ודקדוקים הללו.

ובכן הנני לתאר עוד הפעם לפני קוראי הגליון את מצב הדברים, ואשאר לכאוי"א לשער לעצמו איך קרה בפועל:

הרש"פ ש"י שאל מאין יצאו להם למלמדים לחלק בין שם "אלקים" כשנאמר בפני עצמו ל"ה אלקים" שתרגמו "ג-ט דער האר", ובהמשך דבריו כותב שכפי הנראה יסודם של המלמדים בתרגום שם אלקים הוא מפרש"י עה"פ "אלקי האלקים".

וכאן הבן שואל: אם ידע הרש"פ את דברי רש"י הנ"ל עה"פ "ה' אלקים", כיצד לא עלה על דעתו שאולי זהו יסודם של המלמדים לחלק בין "אלקים" סתם ל"ה אלקים" [שהרי מפרש"י עה"פ "אלקי האלקים" עדיין אין שום יסוד לחילוק זה]?

ונשאלו לפנינו שתי ברירות:

או שיכולים להאמין שהרש"פ ש"י אכן ידע בשעת מעשה מדברי רש"י הללו, אלא שכ"כ הי' פשוט בעיניו שאין כוונת רש"י שכן צריכים לתרגם בפועל [כפי שהאריך בהחילוק בין "לפרש"י או "לתרגמו", ופשוט אצלו כ"כ עד שהחליט שמה שהבאתי בשם רש"י הם (לא "טעות", אלא) דברי שקר!] עד שלא עלה על דעתו אפילו שאולי זו היתה טעותם של המלמדים (שלא ידעו לחלק בין "לפרש"י או "לתרגמו"), ובמילא לא חש לציין אפילו לדברי רש"י הללו שכותב משהו בנוגע להפירוש של "ה' אלקים". ורק מחליט שיסודם של המלמדים הוא מפרש"י עה"פ "אלקי האלקים (אף שאין מפרש"י שום יסוד לחלק בין "אלקים" ל"ה אלקים)".

או שיכולים לשער, כפי שאני שערתי...

מלמד דרדקי

- שכונת קראון הייטס -

ה י ו ס י ו ס

טז. ב'היום יום' לי שבט: "כמה וכמה חסידים חשבו יום בואם לליובאוויטש ליום הולדת שלהם".

השווה למסופר בישמועות וסיפורים' להר"ר רפאל נחמן הכהן ז"ל (אה"ק תשכ"ד ע"י צא) בו מעלה מזכרונותיו מליל כ"י כסלו תרע"ג שכ"ק אדמו"ר (מוהרשי"ב) נייע אמר לר' זעליג פרסיץ "איר זייט דאך געבארן תרנ"ז" בו בזמן ששנת הולדתו בפועל היתה שנים לפני כן, ואין זה אלא שזו השנה שנתקרב לאדמו"ר נייע.

[ואולי י"ל שבסיפור זה חידוש בשנים: א) שזה גם מצד ד"ע (ולא רק שחסידים חשבו. ב) השנה בכללותה (לאו דוקא היום) יש בה מעלה!].

הרב מרדכי מנשה לאופר
- אשדוד אה"ק -

יז. בהמשך למ"ש בגליונות שלפני"ז ע"ד מנהג חסידים מימי קדם שהיו לומדים בכ"י פרק א' בתניא וכמובן שהתחלת לימוד התניא הי' ביט כסלו - ר"ה לחסידות, ולפי חשבון זה נמצא שביום י' אד"ש סיימו ספר התניא (במחזור ראשון), וביום ל' סיון סיימו לימוד התניא כולו במחזור שני וכ"י, עי"ש בארוכה.

מכיון שכל חלק בתניא יש לו ענין מיוחד שמודגש בו ועפ"י יש להעיר גם ע"ד קביעות לימוד (או סיום) חלקי התניא כפי שמשתקפים בתוכן הפתגמים שחלים באותם הימים:

א) ביום טז טבת עומדים באמצע (י"בעצם לימוד ח"א שבתניא, ובל' אדה"ז בתו"א ס"פ לך לך - "בעצם" - עיצומו של יום) ועפ"י יש להעיר שיש ג"כ אפשפיגלונג ביום זה ע"ד תוכן ח"א שבתניא. והוא:

"דער צ"צ האט געזאגט ר' הענדלין אויף יחידות: זוהר איז מרומם דעם נפש, מדרש איז מעורר דאס הארץ, און תהלים מיט טרערען וואשט אויס די כל"י. וזה מתאים לתוכן ח"א שבתניא והוא ע"ד מדות שבלב וכ"י.

ב) ע"פ חשבון הנייל נמצא שמיום יג שבט (לערך) - כה שבט לומדים חלק שני דספר התניא והוא שער היחוד והאמונה שענינו הוא - התבוננות באחדותו ית'.

ויש להעיר מהפתגם דיט שבט (שהוא - כנייל בעיצומו של לימוד חלק זה שבתניא). "מצות עשה הראשונה, ובלי הרמב"ם ל"ידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא כו' וידעת דבר זה מ"ע וכמ"ש אנכי ה"א", היא מצות המוח והשכל, והיינו דהגם דכל אחד ואחד מישראל הוא מאמין בה' באמונה פשוטה ולבבו תמים עם ה', חובת המוח והשכל להביא אמונה זו בדיעה והשגה, וזהו "לידע שיש שם מצוי ראשון", ער זאל דאס וויסען בהשגה והבנה דוקא, וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם, וכתוב וידעת היום גו'".

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- ר"מ במתיבתא -

לזכות

התמים יעקב יצחק שיחיי
לרגל הכנסו לעול המצוות
ביום א', כ"ו אדר שני
תהא שנת משיח טובה
ולזכות אחיו ואחיותיו
נחמה, מינה בוניא, חיה צפורה, שניאור זלמן,
בנימין, נחום, רייזל, לאה צעסיא.

*

נדפס ע"י הוריהם
הרה"ת ר' שלום דובער וזוגי מרת פרידא חוה שיחיו
שפירא

*

זקניהם
הרה"ת הרה"ח ר' ליפמאן וזוגי מרת חנה שיחיו
שפירא
הרה"ת הרה"ח ר' ניסן וזוגי מרת נחא שיחיו
מינדל